

Utsikt över Hammarby gård med skridskoåkare på Hammarby sjö från mitten av 1800-talet. Akvarell av Paul Emil Wallenstråle Foto: Stockholms stadsmuseum

Så firades julen på Hammarby gård

Året är 1840. Från Hammarby gård leder den vackra allén ner från Fredriksdal och Skants Tull. Nu så här i vintermånaden december är vägen frusen vilket är en välsignelse efter en lerig november. Söder om gården ligger torpet Korhoppet där lantarbetarna bor.

DET LACKAR mot jul. På Hammarby gård städar man. Spisen i köket stryks vit, all koppar ska putsas till den glänsar. På spisen fäster man kransar av lingonris. Golven sopas och skuras, och rena gardiner hängs upp. Familjen som bor på Hammarby gård är välbärgade arrendatorer. De har råd att fira jul med inköpta varor från staden.

Färskt kött köper de hos slaktaren, fisk i fiskaregången, bröd hos bagaren och konfektyr hos konditorn. I kryddboden är det öppet fram till sent på kvällen. Redan under hösten har husmor köpt upp ett lager av matvaror som kött, fläsk, lax, potatis och kålrötter i större partier som tas tillvara så att det håller sig länge. Förutom det bröd som hon köper hos bagaren bakas också struvor, klenäter, småbröd

och kringlor i husets kök.

På julaftonen är det dags för dopp i grytan – att doppa bröd i spadet från julsinkans kok. På eftermiddagen serveras också kaffe med kakor. På kvällen äter man lutfisk, sötgröt och avslutar med smörtårta och sylt.

På juldagen äter man julsinka med bruna bönor och kryddat potatismos som brynts i en form. Efter det köttsuppa med klimp och så avslutas juldagsmiddagen med smörbakelser med sylt. Till det dricker man brunt vörtsmakande öl.

På eftermiddagen kunde det också serveras glödgat vin eller bourdeaxvin i små spetsglas med en bit socker.

Oavsett om man är fattig eller rik så är firandet stillsamt, framför allt på juldagen då man går i julottan och tittar på

julkrubban och illuminationer.

Det var först på 1840-talet som ordet julgran började användas.

Det blir mer livligt på annandagen, då man går på större bjudningar med lek och dans.

En skildring från en högreståndsjul beskriver hur ett stort antal gäster samlas. Man ser på stålgravyrer, spelar lotteri om konfekt, hör på musik, gör "själs- och kroppsmotionerande lekar", dansar, äter äpplen och nötter, dricker mandelmjolk och bischoff - en bål på rödvin, vatten, socker och pomerans.

Seden att ha julgran sprider sig under 1800-talet, och i slutet av seklet är den vanlig i de flesta svenska hem, och det är först på 1840-talet som man börjar använda ordet "julgran".

Julgranen kommer till Sverige från Tyskland. Redan på 1400-talet dekorerar julträd av hantverkare, och kläs med gåvor till skråmedlemmarnas barn. Under 1700-talet är det adeln som dekorerar sina hem med julgranar men efter sekelskiftet 1800 tar tyska borgare med sig seden när de flyttar till olika europeiska städer som Stockholm.

Den första uppteckningen av ett julträd i Sverige är från 1741 från Stora Sundby i Södermanland. Granen var klädd med saffranskringlor och äpplen.

Under 1000-talet blev kyrkspel med stjärnsångare vanliga och de blev snart mer värdsliga. I Sverige har vi haft en tradition då ungdomar gjorde upptåg under julen, främst under mellandagarna och trettonhelgen. De klädde ut sig och gick från gård till gård, sjöng och spexade. De tiggde också mat och

dryck till julens ungdomsfester. På trettonhelgen klädde man ut sig till de tre vise männen och bar runt en stor lysande stjärna. Stjärnsångarnas besök var både stämningsfulla och burleska och har varierat i olika landsändar och vid olika tider.

Idag firas julen ända fram till tretton dagar efter juldagen, den 6 januari eller Trettondagen. Helgonet Knuts dag inföll förr den 7 januari, men flyttades i slutet av 1600-talet till den 13 januari. Då följde julavslutningen med till Tjugondag Knut.

I många katolska länder är trettondagen den stora dagen för alla barn då de får sina julklappar av "kungarna", de tre vise männen. Bakgrunden till det är att Jesus födelsedag länge ansågs vara den 6 januari. På 300-talet bestämde man sig för att Jesus föddes den 25 december. På trettondagen den 6 januari firas istället att de vise människens kom till gossebarnet i Betlehem med gåvor av guld, rökelse och myrra.

Av: CHRISTINA HAMNQVIST

RESTAURANG & ÖLBAR MED SJÖSTANS BREDASTE ÖLSORTIMENT

Hammarby Allé 125 • www.thepictsbar.se • Bordsbokning: 08-644 33 36 • info@thepictsbar.se

Öppet: Måndag-Tisdag 15-24, Onsdag-Torsdag 15-24, Fredag 15-01, Lördag 12-01, Söndag 12-23

Vi visar sport